

Film en audiovisuele media inzetten voor duurzaamheid in sociaal werk

Onderstaande suggesties rond audiovisuele media voor duurzaamheid kunnen op verschillende manieren gebruikt worden in lessen. Met dit document willen we een overzicht aanbieden van wat er aan audiovisueel materiaal is rond duurzaamheid zonder te evalueren welke didactische werkvorm best is voor welk materiaal.

Via de website van [LNE](#) willen we op termijn ook inhouden rond die werkvormen zoals studentenopdrachten, lesmateriaal, vragen en presentaties uitwisselen. Daarom zijn inhoudelijke suggesties, nieuw materiaal en variaties op didactische werkvormen zijn erg welkom bij katrien.vanpoeck@lne.vlaanderen.be of pieter.lievens@khk.be.

Audiovisuele media kunnen gebruikt worden als:

1. voorbereiding op een les
2. trigger bij het begin van een les
3. inhoud tijdens een les
4. afwisseling in een les
5. startpunt van een rollenspel of discussie
6. reflectie na een les of na een discussie
7. opdracht voor studenten
8. aanzet om het medium zelf te bespreken en analyseren
9. online les in een virtueel leerplatform
10. webquest
11. film met debat

1. als voorbereiding op een les

Langere programma's uit de actualiteit, reportages of een complex verhaal kunnen studenten voor de les bekijken. De docent kan verschillende filmpjes aanbieden zodat studenten de week voordien zelf kiezen en in groepjes over de reportage of het verhaal rapporteren aan elkaar. Een student die thuis audio-visuele media bekijkt komt beter voorbereid naar de les. Door het entertainment-gehalte, de oppervlakkigheid of onvoldoende gericht op sociaal werk zijn dit soort filmpjes niet zo geschikt om in de les te bekijken. Het doel is de didactische beginsituatie van studenten gelijktrekken en een startkader te bieden van waaruit diepere vragen gesteld kunnen worden specifiek gericht op sociaal werk. Enkele voorbeelden rond duurzame ontwikkeling:

[Panorama 28/11/2010](#): over kleine initiatieven voor een duurzamere wereld

[Metropolis - Milieustrijders](#): over hoe mensen zich inzetten voor een betere wereld: voorbeelden uit Israël, Pakistan, New York en Nicaragua.

[het verhaal van materie \(materiemiserie\)](#): over de effecten van de economische cyclus van consumptie, ook gekend als de "Story of stuff".

[Duurzaamheidsspiegel van SLA21](#): gericht op gemeentelijk beleid, o.a. bewonersplatform na 2/3^{de}

['A Quiet Revolution' over water in India, PCB's in Slovakia en ontbossing in Kenia](#): lokale actie rond ecologische problemen geproduceerd door the Earth Council van de UNDP)

[klimaatproblematiek en informatiedoorstroming](#)

[de ecologische crisis](#) op 'één vandaag' (Nederlands programma) met

2. als trigger bij het begin van een les

Een trigger is een korte inleiding van een les(deel) die aandacht trekt en niet noodzakelijk (wetenschappelijke) informatie over het thema bevat. Het kan een nieuwsfragment zijn, een compilatie van foto's of een brede opstap naar het thema. Het doel is de student te raken, prikkelen en uit te dagen anders te kijken. Meestal speelt een trigger in op de emotionele, waardegerichte dimensie van EDO.

Enkele voorbeelden van triggers: [mensenrechten](#), [arbeidsrechten](#), [kansen en rechten voor vrouwen](#) of [buurtopbouwwerk](#)

Een definitie als trigger: [Sustainable development on Qwiki](#), [sustainability on Qwiki](#) Met de bespreking van deze definitie. Welke elementen zitten er niet in?

[The big ask Ned-versie](#), [The big ask again Ned-versie](#)

[The big ask Eng-versie](#), [The big ask again Eng-versie](#)

[The miniature earth](#), [Shift Happens over globalisering](#), [wist je dat?](#) Eye-openers over schaal, tijd en ruimte

[generation WE](#) of ook [today's young people](#) over de Amerikaanse jeugd en hun kijk op de toekomst

Zelf triggers maken met: [Xtranormal Text-To-Movie](#) of met [Windows Movie Maker](#)

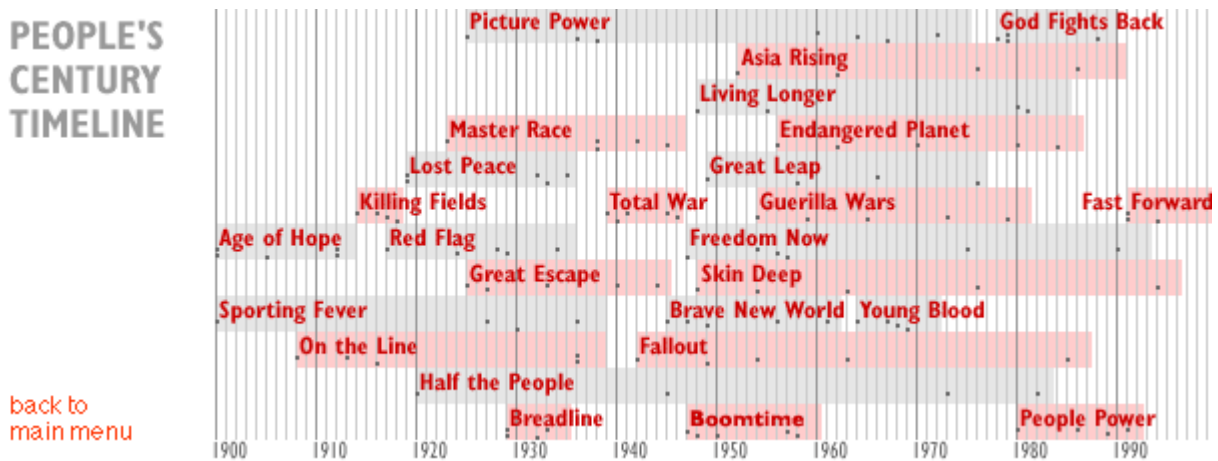
Deze triggers kunnen een aanzet zijn voor een brainstorming rond het thema. "Welke aspecten heeft deze problematiek?" "Welke stakeholders zijn erbij betrokken?" "Welke informatie erover hebben we nodig?" "Wat hebben we nodig als sociaal werkers om ...?"

3. als inhoud tijdens de les

Audio-visuele media die substantiële inhoud aanbieden rond het thema en dus een langere tijd in beslag nemen, kunnen soms bijna een volledig les(deel) vervangen. Hierbij wordt de video gebruikt om de inhoud die normaal door de docent wordt gezegd als video aan te bieden. Door afwisseling van beelden, feitenmateriaal, grafieken, standpunten en sprekers is dit vaak rijker dan wat de docent zelf zou kunnen aanbrengen in een les. Anderzijds ligt de structuur en inhoud vast. Hierdoor zijn eigen invullingen of inhoudelijke accenten niet mogelijk. Meestal ontbreekt de vertaling naar het sociaal werk. Enkele voorbeelden:

- Grote veranderingen vanuit de ogen **People's Century** (met dank aan Frank Monsecour):

PEOPLE'S CENTURY TIMELINE

People's century was een TV-reeks op het einde van de jaren '90 van de Amerikaanse [Public Broadcasting Service](#). People's century was een programma over wat mensen onthouden van de vorige eeuw. Wat zijn hun verhalen? Je krijgt op belangrijke historische gebeurtenissen een visie op hoe mensen het zelf beleefden. People's century staat als programma nog online en je kan per episode doorklikken naar inhoud, discussies en opnames. Een aantal [episodes](#) zijn erg bruikbaar voor duurzame ontwikkeling waaraan bovendien een 'teacher's guide' is toegevoegd die je suggesties geeft om het thema in de les verder uit te werken. Zo is bijvoorbeeld "[Fast Forward](#)" een bruikbare episode waarbij "New technologies connect the world-while age-old rivalries threaten the New World Order" en mensen de volgende elementen herinneren: "End of the Cold War, arms reduction, global economy, foreign competition, rise of nationalism, reopening of Shanghai Stock Market, civil war in Bosnia, Los Angeles riots (1992), gated communities, computers and the Internet"

Ook [Endangered Planet](#) is een erg dankbare episode voor duurzame ontwikkeling.

Het videomateriaal zelf moet wel apart aangekocht worden. Wie in Vlaanderen heeft de reeks op DVD ter beschikking? Ev. Frank Monsecour (Arteveldehogeschool) aanspreken? Specifiek bruikbaar voor sociaal werk is de geschiedenis van de arbeidersbeweging door de ogen van de kleine man zelf.

- Sociale actie en duurzaamheid

o.a. [Rob Hopkins bij Ted](#). Red Hopkins stond mee aan de wieg van de transitiebeweging. Hij legt uit hoe een concept als piekolie wervend kan zijn voor verandering in lokale gemeenschappen.

o.a. het Country clean-up project uit Estland "[Lets Do It 2008](#)" waarbij een aantal activisten een gans land mobiliseren om sluikeafval op te ruimen.

o.a. de Britse campagne 10-10 waarbij jongeren aangemoedigd worden om 10% minder CO2 uit te stoten in 2010. Hiervan maakte de VRT een [reportage](#) van Britse jongeren die door kleine initiatieven een oplossing zoeken voor het klimaatprobleem. Er staan heel wat wervende initiatieven op YouTube. [Één](#) hiervan is hoe je individuele actie tot structureel niveau tilt van Franny Armstrong, de filmmaker van "the age of stupid". De campagne kwam in [opspraak](#) door een gewelddadige filmpje over een scène in de [klas, in een bedrijf en op het voetbalveld](#) die door <http://www.1010global.org> op het internet werden gezet. Can you join us? No pressure?

o.a. over hoe je een [beweging](#) kan maken en een 'tipping point' kan uitleggen. Ook een toelichting van een [uitleg over wat een regimeverandering is](#)

Tip: o.a. een reeks video's rond [resilience](#)

- **sociaal werk en beleidsgericht werken:**

o.a. [duurzaamheid in jouw gemeente](#) gepromoot door een film van SLA21, vooral het stukje over lokale participatie en de werking van een bewonersplatform (na 2/3de van de duurtijd)

o.a. over hoe je kan [stilstaan bij veranderen](#) een selectie van filmpjes die het thema duurzame ontwikkeling op een leuke, gevatte en/of informatieve manier in beeld brengen. Samengebracht op de Wiki van Socius.

o.a. de methodiek van [samenlevingsopbouw](#) die vertrekt vanuit grondrechten. Recht op energie en een gezonde leefomgeving maken daar deel van uit.

o.a. [Multilevel government systems](#)

- **rechtvaardige duurzaamheid**, armoede en Noord-Zuid problematiek (convergentie-beweging van duurzaamheid met:

o.a. Paul Collier over zijn boek "[bottom billion](#)", over het miljard armste mensen van de wereld. Hoe kunnen we optimistisch zijn over menselijke ontwikkeling als er samenlevingen zijn die mensen geen hoop op beterschap geven. Hij pleit voor sociale integratie op globaal vlak en doet dit op 4 verschillende manieren om daaraan te werken. Tip: voor een beter begrip kan je de Engelstalige ondertiteling aanzetten.

- vanuit **ecologie** werken aan sociale verandering

o.a. Johan Rockstrom die pleit om het [milieu onze ontwikkeling te laten aansturen](#). Johan Rockstrom werd vooral bekend o.w.v. het [Rockstrom-diagram](#) dat hij in eind 2009 in Nature publiceerde waarin hij 9 planetaire grenzen vastlegde die bij het overschrijden ervan een nieuw tijdperk inluiden: het Antopoceen en het einde betekent van het stabiele Holoceen. Tip: zet de Nederlandse ondertiteling aan.

o.a. [Is Earth Past the Tipping Point](#) dynamische gemonteerde vragen rond ecologische vraagstukken en duidelijke oproepen tot ecologische duurzaamheid, gebaseerd op "[Boundaries for a Healthy Planet](#)" van Scientific American (doorklikken naar [Planetary boundaries](#)) of het stuk van Foley bekijken over risico van tipping-points.

o.a. een toelichting over [Co2 opnamecapaciteit](#) in de wereld met als titel "Word wakker - en kom in actie!" (Wake Up Freak Out met Nederlandse ondertiteling) Een beetje fataal geformuleerd, maar wel leerrijk voor wat betreft CO2 opname, feedbackmechanismen en omslagpunten. De oplossingen zijn minimaal en simplistisch in beeld gebracht.

o.a. over de gezichten van fossiele energie in '[Landscape of Oil](#)' tegenover '[Powering a green planet](#)'

- **economische aspecten** koppelen aan sociaal werk.

o.a. een nogal spiritueel maar wel mooi in beeld gebracht project dat [Global Oneness](#) noemt. Het gaat over negatieve economische groei en de kracht van geloven in mensen die het hoogste potentieel van

menselijke ontwikkeling realiseren. Filosofisch van inslag over wat ons verenigt als menselijke wezens en hoe de wereld er zou kunnen uitzien als we realiseren wat mogelijk is.

o.a. [afval is voedsel van William McDonough](#) bij Ted die op een besprekt wat het ecodesign betekent (beschikbaar in het Nederlands, maar nogal ongestructureerd en anekdotisch gebracht waardoor niet zo bruikbaar in de les) vanuit intentie en verantwoordelijkheid over technosfeer en biosfeer tot duurzaam ontwerp en ruimtelijke ordening. Om het economische aspect beter in beeld te brengen misschien beter de film die de principes van [Cradle to Cradle toegepast in Nederland](#).

o.a. over gedragverandering in voedsel consumptie. [Peter Tom Jones over vlees](#) op De redactie van de VRT en een 11-jarige over [wat er mis is met ons voedselsysteem](#)

o.a. de hieronder vermelde filmpjes van Store Wars en 'the Meatrix' en de 'The Meatrix Revolting' die overigens ook interessant zijn als trigger.

4. als afwisseling tijdens de les

Inhoud rond duurzaamheid wordt kort aangeboden op het scherm om van didactische werkvorm te wisselen. De les wordt aangenamer omdat niet alles door de docent 'gezegd' worden maar ook getoond kan worden. Het doel van korte video's is iets te definiëren, te illustreren of nuanceren. Meestal worden deze filmpjes geïntegreerd in de PowerPoint zelf

- korte definities van: [Social-ecological systems](#), [Biodiversity](#), [Urban ecology](#) en meer in het algemeen over [veerkracht](#) zoals [resilience assessment](#) en het aangenaam gemonteerd filmpje van Kit Hill over [veerkracht en socio-ecologisch onderzoek](#).

- een voorbeeld van lokale veerkracht in de Sahel in Mali [door lokale samenwerken herbebossen](#)

- aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering in ontwikkelingslanden. [effect van klimaatverandering op micro-niveau](#)

- een scene-lecture over [projectwerk](#) dat bijvoorbeeld uitlegt welke fasen een project doorloopt.

Je kan filmpjes van YouTube downloaden via <http://deturl.com/> of door *pwn* toe te voegen aan de URL van het YouTube filmpje dat je wil gebruiken. Door in de broncode van een website te zoeken naar het .flv bestand kan je filmpjes van o.a. 'de redactie' van de VRT downloaden door de link van het flv bestand in een nieuw browservenster te plakken. Andere aanbieders (zoals TED.com) geven zelf de mogelijkheid om hun materiaal te downloaden via een link onder de film. Firefox heeft ad-ins die allerlei mogelijkheden biedt om audio-visuele mogelijkheden te downloaden (o.a. downloadhelper 4.8.2) Eens de film gedownload, kan je via bv. MovieMaker de stukjes die je in de les wil gebruiken eruit knippen en integreren in je lesslides.

5. als startpunt voor een rollenspel of discussie

Door een uitgesproken standpunt in beeld te brengen, worden studenten uitgenodigd om een duurzaam thema verder te bepreken. Meestal wordt er een klassiek klasgesprek opgezet. Andere

werkvormen zijn ook mogelijk zoals een binnencirkel en buitencirkel, partnersgesprek waarbij studenten nadien in het plenum het standpunt van de partner moet verwoorden of een rollenspel waarbij het de bedoeling is om in de positie van de ander te komen. Audiovisuele media afkomstig van klimaatsceptici geven meestal heel wat stof voor discussie. Hierbij is didactische opbouw en duiding (wat je doet met informatie) belangrijk zodat de klemtoon verschuift van pure informatie naar bekrachtiging en verdieping vanuit wat de docent zelf zegt of vindt.

- **traditioneel rollenspel.** Tällberg (een Zweedse stichting) heeft een video [voorbeeld](#) dat nogal saai start maar wel inhoudelijk sterk is naar het einde toe, vooral rond het scherpstellen van tegenstellingen tussen Noord en Zuid rond Kyoto en Kopenhagen. Deze stichting heeft op haar website ook ander bruikbaar materiaal en mooie initiatieven rond duurzaamheid zoals een [forum](#) rond systeemoplossingen en **Tip:** [video archief](#) en on-demand library

- **klassieke discussies** waar studenten hun eigen mening bespreken

Over biologische voeding: zoals [Grocery Store Wars](#) en the Meatrix is een [website](#) en een aantal [filmpjes](#) (verschillende versies en verschillende talen) rond ecologische voeding.

- **confronterende discussies** door studenten op te delen in bv. 2 groepen of 4 groepen waarbij de helft van de studenten voorafgaand aan het klasgesprek zich informeren bij klimaatsceptici zoals: [an analysis of the facts of climate change](#) van Bob Carter, [The Great Global Warming Swindle](#) of [‘the scientific reasons why global warming is not a crisis’](#) door Christopher Monckton en de andere helft zich baseert op de informatie van [NASA](#), An Inconvenient Truth bekijkt, Al Gore bekijkt op Ted: [vermijden van een klimaatcrisis](#) (2006), [toevoegingen over het klimaat](#) (2008) of [de recentste klimaattrends](#) (2009) of [Anthony Giddens on The Politics of Climate Change](#) op YouTube En vervolgens in de les tot een gemeenschappelijk besluit moeten komen. Uiteraard is duiding nadien hierbij van groot belang en een gesprek over je mening beïnvloed wordt. Voor duiding kan je als docent putten uit een heel uitgebreide [presentatie](#) van het Australisch instituut voor Fysica docenten. Voor het gesprek over ‘geloof’ vs. ‘wetenschap’ kan je een les (laten) bekijken over hoe mensen omgaan met klimaatverandering (The Ingenious Ways We Avoid Believing in Climate Change). Een volledige les in drie delen [deel 1](#), [deel 2](#) en [deel 3](#) (deel 3)

- een **verzoenende discussie** is het omgekeerde van bovenstaande werkwijze waarbij studenten zich vooraf uitspreken over wat hun mening is over klimaatverandering en op basis daarvan zich informeren bij de bronnen van de tegenovergestelde mening.

In een volgende fase kan bijvoorbeeld informatie van klimaatscepticisme gekoppeld worden aan barrières voor duurzame productie, consumptie en overheidinterventies. Dit model van barrières heeft vier dimensies:

- Intern (in het hoofd): mentaliteit, ontkenning, betekenissen, wereldbeelden, sociale normen
- Extern (in het gedrag): gewoontes, verplichtingen, structuren, technologie, beschikbaar budget
- Collectief (in de samenleving): cultuur, beschikbare kennis en opvattingen, wetten, infrastructuur, keuzes uit het verleden, bestuursvorm, ...
- Individueel (in een gezin): motivatie voor duurzaam gedrag, rijkdom, geloof, routines, ontkenning van klimaatverandering, opvoeding en opleidingsniveau, ...

6. als reflectie na een les of na een discussie

Soms kunnen traditionele hoorcolleges specifiek over sociaal werk thema's of methodiekvakken door audio-visuele media na een les de link leggen met duurzaamheidsthema's. Enkele voorbeelden:

- bij de activerende functie van SCW: studenten bekijken thuis na de les de film [Bridging the Gap](#) (helaas enkel in Nederland online te bekijken) om de link te leggen met rechtvaardige duurzaamheid en de mogelijkheden van een individuele werker om daar iets aan te veranderen. Bridging the Gap is een documentaire die een 26-jarige Nederlander volgt naar Kameroen.
- bij organisatiekunde of de economische actoren: als reflectie op het economisch systeem kan de film [the corporation](#) getoond worden die een kritische noot plaatst bij bijvoorbeeld de wanverhouding tussen het loon van textielarbeiders in het Zuiden en het handelen van bedrijven. Ook het economisch begrip 'externaliteiten' kan erdoor toegelicht worden en in een ruimere context geplaatst.

7. als opdracht voor studenten

7.1. In groep

Studenten kunnen in het kader van een project of groepswork zelf een filmpje opnemen of monteren. Dat kan ook gewoon een compilatie zijn van foto's met teksten of slogans op muziek. Het wordt echter nog relevanter en meer motiverend als studenten met die film iets bereiken in de samenleving of een doelstelling van een organisatie realiseren.

- zo publiceert [de wereldmediatheek](#) in hun rubriek [inzending door derden](#) filmpjes over de millenniumdoelen. Studenten kunnen na een lessenreeks rond de millenniumdoelen in het vak 'Sociaal Werk in internationaal perspectief' ervoor kiezen om die kennis toe te passen, te verankeren in een filmpje waarbij ze formuleren wat ze denken dat zij als sociaal werker kunnen doen om mee de millenniumdoelen te realiseren. Ze zenden dit filmpje in en het wordt gepubliceerd op de site.
- het 'Vergeten Verhalenproject' in Nederland vraagt om een filmpje in te sturen voor een wedstrijd en geeft een reisbeurs weg. In de editie van 2009 stuurden studenten van de KHKempen een filmpje in over [Kosovo anno 21e eeuw](#) dat op hun website blijft staan.
- het project kan ook een samenwerkingsopdracht zijn met bijvoorbeeld [De Andere Wereld Films](#) waarbij studenten samen met een organisatie een film maken. Als didactische werkvorm voor studenten sociaal werk zit de kracht in de combinatie van vorm en inhoud en de verbinding van beleving van mensen (micro) en maatschappijkritische standpunten (macro).

De kracht van de didactische aanpak in de nabespreking waarbij je nagaat waarom studenten bepaalde dingen zeggen of niet zeggen niet dat in jullie filmpje? Je kan een proces doorlopen met studenten rond de wat en wie wil(d/l)en jullie betrekken? Hoe komt het over bij anderen?

7.2. Individueel, per twee of in subgroepjes

Opdracht voor een subgroep 1: Zoek op www.hollanddoc.nl een filmpje dat het krachtigst verwoord en toont wat een sociaal werker kan betekenen voor het milieu of zoek een filmpje over het sociale effect van 'groene' keuzes. Een antwoord zou kunnen zijn [bevolking in Oeganda 'verjaard' voor herbebossingsinitiatieven](#)

Opdracht voor subgroep 2: Zoek binnen de rubriek 'duurzaamheid' van het programma ['tegenlicht'](#) in Nederland een documentaire die jou het meest aanspreekt.

Opdracht voor subgroep 3: Hoe staan jongeren in het Zuiden tegenover de Millenniumdoelen? Selecteer een filmpje dat jou als toekomstig sociaal werker het meest aanspreekt op [Lucy in the Skye](#)

Opdracht voor subgroep 4: Zoek op YouTube een film over sociaal-artistieke projecten rond duurzaamheid.

Ook hier zit de kracht van deze opdracht in de nabespreking van het zoekproces. Wat vond je belangrijk? Hoe kan je de link leggen met het sociaal werk?

8. aanzet om het medium zelf te bespreken en analyseren

Film als medium bespreken is een belangrijk aspect van Educatie voor Duurzame Ontwikkeling.

-Door studenten vragen te ze stellen zoals: "Waarom wordt dat zo gezegd, waarom zo gemonteerd? Wie heeft dat waarom zo gemaakt? Wat knip je wat zet je tegenover elkaar?" leer je studenten kritisch kijken naar en juist omgaan beeldmateriaal. Je nodigt jongeren uit zelf kritiek te geven. Het is krachtig als jongeren zelf zeggen: "Het is niet omdat er *wetenschap* onder staat, dat het altijd juist is". Als docent besteed je als het ware de argument uit.

- Door de film stoppen op het moment dat een vraag wordt gesteld aan een personage en aan de student vragen: "Wat zal er geantwoord worden?" Voor nieuwe studenten sociaal werk kan dit een methodiek zijn om te leren in de schoenen van iemand anders te gaan staan.

9. als online les in een virtuele omgeving of om te geven via afstandsonderwijs

Zie apart document.

10. als webquest

Een webquest is een uitgebreide opdracht aan individuele of groepjes (in groep heeft elke deelnemer een aparte groepsrol met bijhorende taken) studenten om een verslag, PowerPoint, of oefeningen te maken die volledig zelfgestuurd is. Deze online leerervaring is opgebouwd uit verschillende deel oefeningen waarin de verschillende aspecten van het thema worden belicht. . Meer info op www.en.wikipedia.org/wiki/WebQuest. Omdat alle informatie vlot via links online beschikbaar is, kan de student tijdens het uitvoeren van de webquest volledig focussen op de inhoud. Deze vorm van

zelfgestuurd leren bestaat uit de volgende bouwstenen: Start, Inleiding, Opdracht, Verwerking, Infobronnen, Beoordeling and Afsluiting. Een goed voorbeeld hiervan binnen duurzaamheid is:

<http://www.webkwestie.nl/maatschappelijk%20verantwoord%20ondernemen/index.htm>

11. als film met debat

Door een avondvoorstelling met debat te plannen rond duurzaamheid kan je klasoverstijgend werken. Hierbij kan rechtstreeks de link gelegd worden met het sociaal werk in de film of in de bespreking nadien.

- Een film maken als sociaal-artistiek project heeft de meerwaarde dat het mensen een stem geeft die anders vaak niet aan bod komen in het debat. Dit gebeurde bv. bij 'Climaxi'. De film zou eigenlijk nog sterker zijn als het proces, 'the making off', erin aan bod komt. Vzw t'Uilekot verzorgt wel voorstellingen met nabespreking waarin dit wordt toegelicht.

- Zie aangepaste literatuurlijst van het LN SW